

Што рабіць, калі вас затрымала міліцыя?

(Парады ад юрыстаў Праваабарончага Цэнтру “Вясна”, www.spring96.org/be/book)

Першае, што трэба ведаць пры адміністрацыйным затрыманні, - гэта тое, што паводле арт. 8.4 Працэсульна-выканаўчага кодэксу аб адміністрацыйных правапарушэннях (далей - ПВКаАП) адміністрацыйнае затрыманне фізічнай асобы можа працягвацца **не больш за тры гадзіны**.

На тэрмін больш за тры гадзіны, **але не больш за 72 гадзіны**, могуць быць затрыманыя асобы, якія здзейснілі адміністрацыйнае правапарушэнне, за якое ў якасці спягання прадугледжаныя адміністрацыйны арышт ці дэпартацыя. Тэрмін адміністрацыйнага затрымання пачынаецца з **моманту фактычнага затрымання**. У выпадку затрымання на тэрмін, большы за тры гадзіны, паводле п. 4 арт. 8.4, затрыманне павінна афармляцца пратаколам.

Паводле арт. 8.5, пратакол пра адміністрацыйнае затрыманне абвешчаецца затрыманаму. Пры гэтым затрыманаму павінна быць растлумачана яго права запрасіць адваката (паводле п.5 ч.1 арт. 4.1 ПВКаАП).

На просьбу затрыманага на працягу трох гадзін прадстаўнікі органаў, якія ажыццяўлялі затрыманне, павінны паведаміць пра месца знаходжання затрыманага яго паўнагадовым членам сям'і, блізкім сваякам ці адвакату. Пра затрыманне непаўнагадовых тыя, хто затрымліваў, **абавязкова** павінны паведаміць бацькам ці асобам, якія іх замяняюць. **Патрабуйце, каб пра ваша месцазнаходжанне паведамілі вашым родным.**

Пры правядзенні асабістага вобшуку памятайце, што яно павінна адбывацца ў прысутнасці панятых. Пры такім вобшуку павінны складацца пратакол альбо рабіцца адпаведны запіс у пратаколе аб адміністрацыйным правапарушэнні ці затрыманні. Пры канфіскацыі рэчаў таксама патрабуйце складання пратаколу альбо адпаведнага запісу ў пратаколе пра адміністрацыйнае правапарушэнне ці затрыманне, дзе былі б пералічаныя забраныя рэчы.

Пасля адміністрацыйнага затрымання і дастаўкі ў памяшканне РУУС пачынаецца адміністрацыйны працэс. Пачынаецца ён са складання пратаколу пра адміністрацыйнае правапарушэнне.

Падчас складання пратаколу пра адміністрацыйнае правапарушэнне вас мусяць азнаёміць з вашымі правамі, пра што ў пратакол заносіцца адпаведная адзнака.

Паводле арт. 4.1 ПВКаАП, асоба, у дачыненні да якой вядзецца адміністрацыйны працэс, мае наступныя правы:

- ведаць, здзяйсненне якога адміністрацыйнага правапарушэння ёй ставіцца ў віну;
- даваць тлумачэнні ці адмовіцца ад давання тлумачэнняў;
- прадстаўляць доказы;
- заяўляць адводы і хадайніцтвы;
- мець абаронцу (адваката) ад пачатку адміністрацыйнага працэсу, а ў выпадку адміністрацыйнага затрымання - ад моманту абвешчэння ёй пра адміністрацыйнае затрыманне;
- бесперашкодна размаўляць са сваім абаронцам (адвакатам) сам-насам і канфідэцыйна, спыніць паўнамоцтвы свайго абаронцы, адмовіцца ад абаронцы, бараніць сябе самастойна;
- карыстацца роднай мовай ці мовай, якой яна валодае, альбо паслугамі перакладчыка;
- пярэчыць супраць дзеянняў суддзі, асобы, якая вядзе адміністрацыйны працэс, і патрабаваць унясення сваіх пярэчанняў у пратакол пра адміністрацыйнае правапарушэнне ці ў пратакол працэсуальнага дзеяння;

- знаёміцца з пратаколам пра адміністрацыйнае правапарушэнне, а таксама з матэрыяламі справы пра адміністрацыйнае правапарушэнне пасля заканчэння падрыхтоўкі яе да разгляду;
- удзельнічаць у разглядзе справы пра адміністрацыйнае правапарушэнне;
- атрымліваць ад суду ці органу, які вядзе адміністрацыйны працэс, копію пастановы пра накладанне адміністрацыйнага спагнання;
- падаваць скаргі на дзеянні суддзі, службовай асобы, якая вядзе адміністрацыйны працэс, у тым ліку абскарджваць пастанову пра адміністрацыйнае правапарушэнне.

Ад моманту вашага затрымання і складання пратаколу пра адміністрацыйнае правапарушэнне вы маеце права заяўляць хадайніцтвы.

1. Такім чынам, **першым вашым хадайніцтвам павінна быць хадайніцтва пра абаронцу (адваката)**. Паводле арт. 2.3. ПВКаАП суд ці орган, які вядзе адміністрацыйны працэс, абавязаны забяспечыць абарону правоў, свабодаў і законных інтарэсаў удзельнікаў адміністрацыйнага працэсу, стварыць устаноўленыя дзейным Кодэксам умовы для іх ажыццяўлення, своєчасова прымаць меры па задавальненні іхных законных патрабаванняў. **Такім чынам, вашае права на абарону, гарантаванае арт. 62 Канстытуцыі РБ, павінна быць забяспечанае.**
2. Калі вы маеце намер даваць тлумачэнні па справе — памятайце, што ўсе вашыя тлумачэнні мусяць быць дакладна адлюстраваныя **ў пратаколе апытання, які пасля заканчэння апытання мусіць быць прадстаўлены вам для прачытання**. Вы маеце права патрабаваць унясення ў гэты пратакол сваіх правак і дапаўненняў. Яны падлягаюць абавязковаму ўнясенню ў пратакол. Свае тлумачэнні вы можаце выкласці асабіста ў пісьмовым выглядзе. Калі вы мяркуеце, што па справе неабходна апытаць сведкаў, вы можаце заявіць пра гэта адпаведнае хадайніцтва (лепей пісьмова).
3. Пасля заканчэння падрыхтоўкі матэрыялаў адміністрацыйнай справы вы маеце права азнаёміцца з усімі матэрыяламі. **Памятайце, што вам мусяць выдаць копію пратаколу пра адміністрацыйнае правапарушэнне**. Такім чынам, памятайце, што вас мусяць азнаёміць з усімі матэрыяламі справы (пратаколамі адміністрацыйнага затрымання, пратаколам апытання, іншымі пісьмовымі матэрыяламі справы), азнаёміць і выдаць на рукі копію пратаколу пра адміністрацыйнае правапарушэнне.
4. Пастанову пра адміністрацыйнае правапарушэнне і накладзенае адміністрацыйнае спагнанне вы маеце права абскардзіць у вышэйстаячы суд ці ў пракуратуру. Падача скаргі ў дзесяцідзённы тэрмін прыпыняе выкананне пастановы (за выключэннем адміністрацыйнага арышту і дэпартацыі, якія выконваюцца неадкладна ад моманту вынясення пастановы) да разгляду скаргі вышэйстаячым судом. Таксама вы маеце права абскардзіць у органы пракуратуры і суд любыя незаконныя дзеянні супрацоўнікаў міліцыі.

Некалькі дадатковых парадаў у выпадку затрымання (Ад Андрэя Бастунца)

Рызыка адміністрацыйнага затрымання заўсёды суправаджае журналіста ў яго прафесійнай дзейнасці. Вы павінны памятаць некалькі рэчаў.

Затрыманне мусіць мець пад сабой прававыя падставы – а менавіта здзяйсненне правапарушэння. Падставы для арышту міліцыянты заўсёды могуць калі не знайсці, дык прыдумаць.

ВАЖНА: *З моманту, калі вам абвясцілі пра ваша затрыманне, вы маеце права на адваката, можаце яго патрабаваць і адмаўляцца без яго прысутнасці ад удзелу ў нейкіх дзеяннях.*

Адзіная праблема: са “сваім” адвакатам мусіць быць папярэдне заключана пагадненне (гл. вышэй) – у адваротным выпадку яго давядзецца заключаць вашым блізкім сваякам. Але ж вы можаце настойваць на праве мець адваката і без такой дамовы. У шэрагу выпадкаў гэта прымушае міліцыю вызваліць затрыманага для заключэння пагаднення з абаронцам.

Спасылайцеся на арт. 4.1. Працэсуальна-выканаўчага кодэксу аб адміністрацыйных правапарушэннях. Ён вызначае, што “*фізічная асоба, у дачыненні якой вядзецца адміністрацыйны працэс, мае права:... мець абаронцу з моманту пачатку адміністрацыйнага працэсу, а ў выпадку адміністрацыйнага затрымання – з моманту аб’яўлення ёй аб адміністрацыйным затрыманні*”.

Тэрмін затрымання без афармлення пратаколам, як ужо згадвалася, не можа доўжыцца больш за тры гадзіны. Права на абаронцу абвешчаецца затрыманаму падчас складання пратаколу аб затрыманні. Але затрыманы можа патрабаваць яго ўжо з моманту затрымання.

Журналісту могуць сказаць, што ён не затрыманы, а дастаўлены ў пастарунак для высвятлення асобы. У гэтых выпадках трэба адказаць, што неабходныя дакументы, якія пацвярджаюць асобу (самы “моцны” – пашпарт) прад’яўленыя, пасля чаго запатрабаваць вяртання пашпарту і сыходзіць. Калі не атрымаецеца – патрабаваць кнігу заўваг і прапаной, настойваць на выкліку свайго прадстаўніка (у тым ліку адваката).

Заканадаўства дазваляе выманне рэчаў у затрыманага. Патрабуйце складання адпаведнага пратаколу і ўважліва сачыце за тым, каб у яго былі ўнесеныя ўсе тыя рэчы, якія ў вас адабралі.

Фатаграфаванне затрыманых, правядзенне дактыласкапіі, ужыванне сілы

ПВКаАП дазваляе фота-відэаздымкі затрыманых і іх дактыласкапію. Але гаворка ідзе менавіта аб **затрыманых** (а не аб тых, каго даставілі для высвятлення асобы), і толькі ў вызначаных кодэксам выпадках.

Закон дазваляе фатаграфаванне, кіна- і відэаздымкі асобаў, у дачыненні да якіх вядзецца адміністрацыйны працэс, ці асобаў, якія падпалі пад адміністрацыйны арышт. Спробы паставіць вас на фота- ці відэаўлік сведчаць пра тое, што адміністрацыйны працэс супраць вас ужо распачалі, і вы маеце права ведаць, у чым вас абвінавачваюць, патрабаваць адваката і адмаўляцца да яго прыбыцця ад якіх-кольвек дзеянняў.

У заканадаўства аб дактыласкапіі ўнесеныя змены. Але тое, што яна стала абавязковай для ваеннаабавязаных, не значыць, што яе могуць патрабаваць ад кожнага ваеннаабавязанага падчас адміністрацыйнага затрымання. Міліцыя – не ваенкамат. Згодна з КаАП, затрыманага могуць прыцягнуць да абавязковай дактыласкапіі толькі ў выпадку, калі за здзейсненае ім правапарушэнне **прадугледжваецца адказнасць у выглядзе адміністрацыйнага арышту.**

І залішне казаць, што ўжыванне фізічнай сілы супрацоўнікамі міліцыі дазваляецца толькі ў выключных выпадках.

Супрацоўнік органаў унутраных спраў мае законнае права ўжыць фізічную сілу для:

- спынення адміністрацыйных правапарушэнняў,
- затрымання асобаў, якія іх здзейснілі,
- самаабароны,
- пераадолення супрацьдзеяння сваім законным патрабаванням толькі ў тых выпадках, калі негвалтоўным чынам гэтага зрабіць немагчыма.

Усё.

Калі вашы правы ў міліцэйскім пастарунку парушаныя, вы можаце абскардзіць дзеянні міліцыянтаў вышэйшай службовай асобе ці ў вышэйшы орган, у пракуратуру альбо суд.

Калі вы парушылі закон

Магчыма, вы сапраўды парушылі закон. Не ўсе ведаюць, што, калі чалавек здзейсніў адміністрацыйнае правапарушэнне і адразу прызнаў сваю віну, пазначыў у пратаколе, што згодны на прымяненне да яго адміністрацыйнага спагнання, то ён можа атрымаць мінімальнае пакаранне.

ВАЖНА: Калі грамадзянін прызнае сябе вінаватым і дае згоду ўжыць да яго адміністрацыйнае спагнанне, яму даюць найменшы штраф, прадугледжаны за здзейсненае правапарушэнне, а калі найніжэйшая мяжа не вызначаная, дык не больш за палову базавай велічыні, на сёння – 17 тысяч 500 беларускіх рублёў.

Адзінае, што трэба мець на ўвазе, - правілы памяншэння штрафу за адміністрацыйнае правапарушэнне не дзейнічаюць, калі артыкул КаАП прадугледжвае такія дадатковыя санкцыі, як пазбаўленне спецыяльнага права, пазбаўленне права займацца вызначанай дзейнасцю ці канфіскацыю; калі прадпрымальнік прыцягваецца да адказнасці ў сувязі з прадпрымальніцкай дзейнасцю і калі паўторнае адміністрацыйнае правапарушэнне цягне за сабой крымінальную адказнасць.

Яшчэ раз заўважу, што прызнанне сваёй віны і згода на ўплату штрафа мусіць быць пазначаныя ў пратаколе аб адміністрацыйным правапарушэнні.

Але ж калі вы нічога не парушалі, бараніце свае правы з дапамогай адваката, вашых прадстаўнікоў з грамадскага аб'яднання, праваабаронцаў, сведкаў. І, зразумела, абскарджвайце дзеянні міліцыі вышэйшай службовай асобе ў пракуратуру ці ў суд.